

11 KRITERIER FOR BEMERKELSESVERDIGE TRÆR

Enkelttrær som ved sin alder, størrelse, form, fortid eller historie kan kalles bemerkelsesverdige trær. Disse trærne representerer vår kultur- og naturarv og fortjener å bli bevart.

1. ALDER

Høy alder er et viktig parameter. Kilder: Arkivmateriale (som postkort, stikk, malerier), plassering og sin omgivelse, samt som muntlige overleveringer. Synlige elementer som indikerer tegn på alderdom vil være trær med lite kraft, langsom vekst, få blader i vekstsesongen med ujevnheter og uregelmessigheter i stamme og greiner (furer, hul stamme, støttepilarer). Dette punktet er artsavhengig; en eik som er 200 år er ikke unik, mens en bjørk på 200 år ville være det.

2. HØYDE

Dette kriteriet avhenger av arten. For eksempel holder ikke 25 m for en furu eller en gran for å være bemerkelsesverdig, mens et pæretre på over 15 m er eksepsjonelt.

3. OMKRETS

Omkretsen av et tre måles på 1,00 m over bakken, 90 grader på stammens akse. Akkurat som med høyden avhenger omkretsen av arten. For eksempel er en sommerek med omkrets på 3 m ikke enestående, mens stammeomkrets på 3 m for en alm ville være det.

4. HISTORIE

Har treet en historisk interesse? Er treet forbundet med en historisk person, vitne til en historisk hendelse eller plantet for en begivenhet? Er treet forbundet til en myte eller til religiøs tro eller kult? Tordenskjolds 1000-årig eik i Horten er eksempel på et mytisk tre.

5. GEOGRAFI

Befinner treet seg utenfor sitt naturlige utbredelsesområde? For eksempel vil enkeltstående furuer eller graner over tregrensen være bemerkelsesverdige. En rekke edelløvtrær befinner seg på nordgrensa i Norge på grunn av det milde klimaet langs kysten; barlind, kristtorn, villapal, alm, ask, bøk, lind, lønn, hassel, sommerek og vinterek. Flere av disse vil i internasjonal målestokk være bemerkelsesverdige. I tillegg har Norge botaniske sjeldenheter i asal og rogn; der noen av artene bare vokser i Norge og Skandinavia.

6. EKSOTIKK

Er treet isolert eller integrert i en oppsiktsvekkende bestand? For eksempel vil ekte syypress på Østlandet, stor apeskrekk på Vestlandet, sommerek i Tromsø eller rogn på Vardøhus kunne falle inn under kategorien.

7. ESTETIKK

Form og utseende (krokete, sammenflettet, rettlinjert, formet som et dyr, klippet spesielt, farger, omfang), sammenheng mellom bygd miljø eller landskapsmessig interesse. For eksempel almelunden i Seminarhagen ved Tinghuset i Tromsø.

8. URBANITET

Trær i byen er spesielt viktige for å balansere de mange harde flatene. Store enkelttrær i byen kan være med å lage helt spesielle situasjoner og kvaliteter i byggesonen. Etter hvert som byene fortettes blir de store bytrærne tilsvarende viktige.

9. BIOLOGI

Har treet en opprinnelig funksjon, viser det en spesiell tilpasning til miljøet, har det fysiologiske spesialiteter. Det kan for eksempel være bjørk eller or med flikete blader eller store trær med søyle- eller hengeform.

10. HULE EDELLØVTRÆR

Eiker har økologiske nisjer for en lang rekke arter: anslagsvis 500 lavarter og 900 arter insekter er knyttet til slike trær. Mange finnes kun i gamle edelløvtrær og er viktige leveområder for utrydningstruede biller. Dette er eneste punkt i kriteriene om Bemerkelsesverdige trær som gir fredning etter Naturmangfoldloven. Treets Venner vil vurdere alle hule edelløvtrær.

11. SUBJEKTIVITET

Et tre kan vise et eller flere av disse kriteriene som kunne kalles bemerkelsesverdige, allikevel gir denne lista plass til subjektivitet.

*Organisasjonen Treets Venner ble stiftet 26.9.1978 etter det landsomfattende Treplantingsåret 1977. Fra år 2012 har Treets Venner som mål å peke ut **100 bemerkelsesverdige trær i Norge**. Dette kvalitetsmerket kan gis til kommuner, offentlige områder og private eiendommer som har et oppsiktsvekkende tre. De oppfordres til å undertegne en partnerskapskontrakt med organisasjonen. Dette omfatter spesielt:*

- *skjøtselsansvar, overvåkning og tiltak for vern av treet, som skal betraktes som et natur- og kulturminne*
- *oppsetting av et presentasjonsskilt på treet med organisasjonens logo*
- *Vedtatt av Treets Venners styre 10.05.2012, tilpasset norske forhold fra franske «Arbres remarquables»*